

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΕΝΑΡΙΟ

PROJECT

ΤΟ 1821 ΜΕΣΑ
ΑΠΟΤΑΜΑΤΙΑ
ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ

**ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

το 1821

ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΑΝΤΑΡΤΖΗ

ΣΤΟΧΟΙ

Στόχοι του εκπαιδευτικού σεναρίου
είναι οι μαθητές:

1. Να γνωρίσουν τον ζωγράφο Θεόφιλο μέσα από αντιπροσωπευτικά του έργα
2. Να μάθουν για τους λαϊκούς ζωγράφους, τη λαϊκή τέχνη και τον λαϊκό πολιτισμό
3. Να μάθουν για τους ήρωες (Αθανάσιος Διάκος, Μάρκος Μπότσαρης, Θεόδωρος Κολοκοτρώνης) του 1821 μέσα από πίνακες του Θεόφιλου
4. Να κατανοήσουν και να αποδεχθούν τη διαφορετικότητα
5. Να προσεγγίσουν εικαστικά τα έργα και να αναπτύξουν αισθητικό κριτήριο
6. Να ψυχαγωγηθούν

Μπορείτε να δουλέψετε όλο το σενάριο μέσα από

<https://www.thinglink.com/scene/1424335685132746753>

Τα έργα του Θεόφιλου

Η αρχή και αφόρμηση του σεναρίου γίνεται προβάλλοντας τα έργα του Θεόφιλου.

Προβολή παρουσίασης «Το 1821 με τα μάτια του Θεόφιλου» <https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/TO-1821-ME-TA-MATIA-TOY-ΘΕΟΦΙΛΟΥ.pdf>

ΤΟ 1821 ΜΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ

Στη συνέχεια μπορούμε να κάνουμε τις εξής ερωτήσεις για να προκαλέσουμε το ενδιαφέρον των παιδιών;

Πώς σας φάνηκαν οι πίνακες;

Ποια είναι τα βασικά θέματα που αγαπά ο Θεόφιλος;

Ποια χρώματα χρησιμοποιεί ο ζωγράφος;

Σας θυμίζουν άλλα έργα που έχετε δει;

Μοιάζουν με τους πίνακες που βλέπετε στις πινακοθήκες και στα μουσεία;

Μήπως έχετε δει έργα του ζωγράφου;

Ξέρετε το όνομά του;

Βρείτε το φύλλο εργασίας «Κατηγοριοποιώ τα έργα του Θεόφιλου»: <https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/Κατηγοριοποιώ-τα-έργα-του-Θεόφιλου-.pdf>

2^ο στάδιο

Η ιστορία του Θεόφιλου σαν παραμύθι

Μπορεί να διαβαστεί μεγαλόφωνα από τον/την εκπαιδευτικό ή να τη διαβάσουν τα παιδιά μόνα τους ή σε ομάδες.

Η ιστορία του Θεόφιλου

Μια φορά και έναν καιρό σε ένα όμορφο νησί, τη Λέσβο, γεννήθηκε το πρώτο από τα 7 παιδιά της οικογένειας Χατζημιχαήλ. Ο Θεόφιλος! Παιδί του Γαβριήλ και της Πηνελόπης Χατζημιχαήλ!

Καθώς μεγάλωνε και άρχισε να πηγαίνει στο σχολείο, επειδή ήταν μικροκαμωμένος και έγραφε με το αριστερό χέρι οι άλλοι τον κοροϊδεύαν. Τον έλεγαν «ζερβοκουτάλα» και ήταν τότε ντροπή να γράφεις με το αριστερό χέρι. Τόσο πολύ τον πείραζαν αυτά που άκουγε ο Θεόφιλος από μεγάλους και μικρούς που έχανε τα λόγια του και αυτό έδινε αφορμή να τον περιγελάνε ακόμα περισσότερο.

Πικραμένος, ο μικρός Θεόφιλος, από την περιφρόνηση και τα άσχημα σχόλια έβρισκε αποκούμπι στη ζεστή αγκαλιά του παππού του, του Κωνσταντή Ζωγράφου. Εκείνος του έλεγε όμορφες ιστορίες, που είχαν να κάνουν σχέση με μεγάλους ήρωες, τον Μέγα Αλέξανδρο, τον Αχιλλέα αλλά και ένδοξες ιστορίες για την Ελλάδα και τους αγώνες από την Επανάσταση του 1821.

Τόσο πολύ φαίνεται ότι τον άγγιξαν οι ιστορίες που άκουγε, που μια μέρα ντύθηκε με τα ρούχα του φουστανελά και από τότε κυκλοφορούσε μόνο με αυτά τα ρούχα. Βέβαια αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να τον κοροϊδεύουν ακόμα περισσότερο.

Δεν ήθελε να πάει στο σχολείο άλλο. Και τέχνη που τον πήγαν για να μάθει, να γίνει τσαγκάρης, δεν μπόρεσε να τα καταφέρει γιατί τα ίδια κι εκεί. Κοροϊδία και γέλια ειρωνικά!

Μόνο στον παππού του έβρισκε παρηγοριά. Με τις ώρες καθόταν δίπλα σε αυτόν τον παππού, που ζωγράφιζε Αγίους. Από εκεί φαίνεται κληρονόμησε και το χάρισμα.

Γιατί το παιδί αυτό βρήκε παρηγοριά στη ζωγραφική. Και έτσι διωγμένος από το σχολείο, αντί για γράμματα άρχισε να γεμίζει τα τετράδιά του με ζωγραφιές. Και τι δεν έκανε! Και αποξεχνιόταν κι ονειρευόταν μάχες και ήρωες και φουστανέλες!

Μα ο τόπος εκεί στη Μυτιλήνη δεν τον χωρούσε. Και κίνησε να πάει σε άλλα μέρη, να γνωρίσει νέους τόπους και εκεί, ποιος ξέρει, ίσως οι άνθρωποι να ήταν πιο καλοί μαζί του.

Στην αρχή πήγε στη Σμύρνη, που τότε ζούσαν εκεί πολλοί Έλληνες. Κι εκεί δεν σταματούσε τη ζωγραφική. Η ιστορία τον συγκινούσε πιο πολύ. Η ιστορία της Ελλάδας γι' αυτό ζωγράφιζε αρχαίους ήρωες, σκηνές από τη μυθολογία αλλά και τις μάχες και τους ήρωες του 21!

Αλλά και εκεί δεν βρήκε την ηρεμία που ήθελε. Το δεύτερο ταξίδι του είναι στον Βόλο και στα χωριά τα όμορφα του Πηλίου. Γυρνάει παντού και ζωγραφίζει. Φοράει συνέχεια μια φουστάνελα, και για ένα πιάτο φαΐ, ζωγραφίζει τοίχους, σπίτια, μαγαζιά. Είναι τόσο φτωχός που ούτε χρώματα δεν έχει να αγοράσει. Τα φτιάχνει μόνος του από λουλούδια που μαζεύει και άλλα υλικά!

Και είναι οι ζωγραφιές του θαρρείς και μιλάνε και διηγούνται ιστορίες! Ζώα και παράξενα, χρωματιστά φυτά, πουλιά παραδεισένια και φυσικά τα αγαπημένα του οι ήρωες της Επανάστασης.

Μια μέρα τον φωνάζει ένας πλούσιος αφέντης, ο Γιάννης Κοντός, και τον παίρνει στο σπίτι του να το ζωγραφίσει. Κατάλαβε το ταλέντο του και αγάπησε την ψυχή του. Εκεί ο Θεόφιλος βρήκε παρηγοριά κάμποσα χρόνια και αφιερώθηκε στην αγάπη του, τη ζωγραφική.

Μετά από πολλά χρόνια τον έπιασε νοσταλγία για την πατρίδα του τη Μυτιλήνη. Μάζεψε τα λιγοστά πράγματά του και γύρισε πίσω. Σε ένα μικρό δωματάκι ζούσε. Ποτέ δεν ήθελε πολλά άλλωστε ο Θεόφιλος.

Πήρε πάλι να γυρνά σε όλη τη Μυτιλήνη και να ζει από τη ζωγραφική του. Όπου τον καλούσαν και του έδιναν φαΐ και ένα ποτηράκι κρασί καθόταν και ζωγράφιζε.

Τα νέα για την τέχνη του έφθασαν μέχρι το Παρίσι. Εκεί ένας άλλος σημαντικός άνθρωπος από τη Μυτιλήνη, ο Στρατής Ελευθεριάδης ή Τεριάντ, βλέπει τα έργα του, ενθουσιάζεται και του παραγγέλνει πολλά!

Επιτέλους η τύχη του χαμογελά. Τώρα έχει μπογιές και πινέλα για να ζωγραφίσει. Μα η μοίρα, τραγική για τον Θεόφιλο. Δεν πρόλαβε να δει να γίνεται διάσημος για τη ζωγραφική του.

Τι ειρωνεία! Παραμονή της 25ης Μαρτίου, τη μέρα της εθνικής γιορτής, αυτή της γιορτής που τόσο λάτρευε να ζωγραφίζει τον βρήκαν νεκρό.

Ήσυχια όπως έζησε, ήσυχια και πέθανε. Δίπλα του βρήκαν ένα κασελάκι, όλο ζωγραφισμένο με αυτά που αγαπούσε. Ήρωες της αρχαίας Ελλάδας και ήρωες από το 1821. Μέσα είχε τα δικά του αγαπημένα πράγματα: πινέλα, χρώματα, κάρτες και φωτογραφίες που του άρεσαν και έπαιρνε έμπνευση για τα δικά του έργα και ένα ημερολόγιο με σχέδια και ζωγραφιές του. Ο δικός του θησαυρός!

Το έργο του τώρα είναι γνωστό και σπουδαίο. Είναι σε μουσεία και σε όλο τον κόσμο.

Θεόφιλος, λαϊκός καλλιτέχνης!

Προτείνεται να προβάλλεται στην οθόνη.

Προβολή παρουσίασης «Βιογραφία του Θεόφιλου» <https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΘΕΟΦΙΛΟΥ.pdf>

Βιογραφία του Θεόφιλου

Ερωτήσεις

Τα παιδιά μόνα τους ή σε ομάδες επεξεργάζονται το κείμενο και απαντούν στις ερωτήσεις.

Για ποιον μιλάει η ιστορία;

Σε ποια μέρη έζησε ο Θεόφιλος; Μπορείς να τα βρεις στον χάρτη;

Του άρεσε να πηγαίνει στο σχολείο;

Τι του άρεσε να κάνει στον ελεύθερο χρόνο του;

Ποια ήταν η σχέση του με τον παππού του;

Πώς πήρε την απόφαση να γίνει ζωγράφος;

Τι θέματα είχαν τα έργα του;

Ποιος ήταν αυτό που τον ανακάλυψε;

Ποιος ήταν ο θησαυρός του Θεόφιλου;

Δραστηριότητες για τον Θεόφιλο

Προβολή παρουσίασης «Θεόφιλος» <https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/ΘΕΟΦΙΛΟΣ.pdf>

Επιπλέον
εκπαιδευτικό
υλικό

Βρείτε το φύλλο εργασίας «Ζωγραφίζω το άλλο μισό του πίνακα» <https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/Ζωγραφίζω-το-άλλο-μισό-του-πίνακα.pdf>

Οπτικοακουστικό υλικό:

Δείτε ένα βίντεο με τη ζωή του Θεόφιλου <https://youtu.be/MzCZBNolDe4>

Απαντήστε στο quiz (διαδικτυακό παιχνίδι)

<https://learningapps.org/display?v=ph7yrgy2321>

Ακούστε ένα τραγούδι για τον Θεόφιλο:

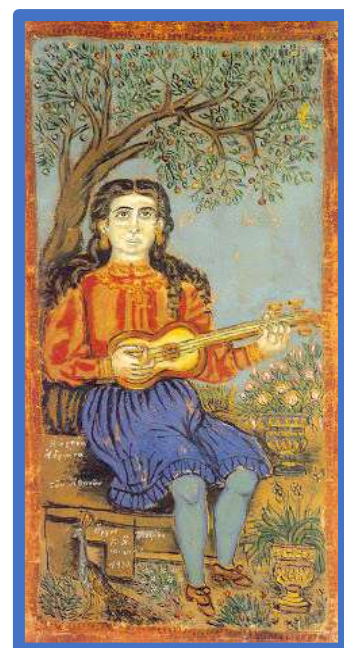
<https://youtu.be/8EMTlc5ApsM>

Τίτλος Θεόφιλος Χατζημιχαήλ. Στίχοι: Ανδρέας Εμπειρίκος
Μουσική: Χάρης και Πάνος Κατσιμίχας

Ακούστε το τραγούδι 'Η ωραία Αντριάνα των Αθηνών',
Στίχοι Μουσική Νότης Μαυρουδής':

<https://youtu.be/PEioQyXFgzk>

Δείτε ένα απόσπασμα από θεατρική παράσταση για τον Θεόφιλο,
του Θανάση Σκρουμπέλου: <https://youtu.be/MK3tJQma1uc>

Δείτε την ταινία για τον Θεόφιλο: <https://youtu.be/84bFpcLL5bl>

Χρονιά Παραγωγής: 1987 Σκηνοθέτης: Παπαστάθης Λάκης Παραγωγή: ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ (ΕΚΚ), ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ 1 (Ε.Τ.). Τον Θεόφιλο υποδύεται ο
Δημήτρης Καταλειφός.

Δείτε το ντοκιμαντέρ από το αρχείο της ΕΡΤ <https://youtu.be/o6gJOoOgUpI>

Δείτε το βίντεο για την προσέγγιση έργου του Θεόφιλου: <https://youtu.be/uVrxTGt48ec>

Παιχνίδια και δραστηριότητες:

Και τώρα παιχνίδι! Παίξτε το παιχνίδι μνήμης με τα έργα του Θεόφιλου:
<https://learningapps.org/display?v=pnn5xzboa21>

Γλωσσικά παιχνίδια μέσα από τους πίνακες του Θεόφιλου!

Περιγραφή δραστηριότητας: Χρησιμοποιήστε πίνακες του Θεόφιλου που αφορούν τα επαγγέλματα (πχ: Πώς λέγεται αυτός που φτιάχνει το τυρί; Τυροκόμος). Παράλληλα μπορείτε να χρησιμοποιήσετε τους πίνακες αυτούς για να μιλήσετε για τα επαγγέλματα, τι έχει αλλάξει σε σχέση με τη σημερινή εποχή, τις συνήθειες και τον τρόπο ζωής των ανθρώπων κτλ.

Ο Αθανάσιος Διάκος μέσα από τα μάτια του Θεόφιλου

3^ο στάδιο
Οι ήρωες της
Επανάστασης μέσα από
τα μάτια του Θεόφιλου

Διαβάστε για τον Αθανάσιο Διάκο:

<https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΔΙΑΚΟΣ-1.pdf>

Προβολή παρουσίασης η οποία εμπεριέχει ερωτήσεις και δραστηριότητες

<https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ-ΔΙΑΚΟΣ-2.pdf>

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ

μέσα από τα μάτια του Θεόφιλου

Βρείτε το φύλλο εργασίας «Ζωγραφίζω το άλλο μισό του πίνακα – Αθανάσιος Διάκος»

<https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/Ζωγραφίζω-το-άλλο-μισό-του-πίνακα-Αθανάσιος-Διάκος-1.pdf>

Ο Μάρκος Μπότσαρης μέσα από τα μάτια του Θεόφιλου

 Διαβάστε για τον Μάρκο Μπότσαρη: <https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/ΜΑΡΚΟΣ-ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ-1.pdf>

 Προβολή παρουσίασης η οποία εμπεριέχει ερωτήσεις και δραστηριότητες
<https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/ΜΑΡΚΟΣ-ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ.pdf>

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης μέσα από τα μάτια του Θεόφιλου

Διαβάστε για τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη <https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ-3.pdf>

Προβολή παρουσίασης η οποία εμπεριέχει ερωτήσεις και δραστηριότητες

<https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/ΘΕΟΔΩΡΟΣ-ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ.pdf>

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

μέσα από τα μάτια του Θεόφιλου

Ώρα για κρυπτόλεξο! Βρείτε το φύλλο εργασίας <https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/Κρυπτόλεξο.pdf>

Βιβλιογραφία

Για παιδιά

Δαρλάση, Α. (2020). Οι Μεγάλοι... μικροί... Οι αγωνιστές του 1821, (Εικ. Σοφία Παπαδοπούλου). Αθήνα: Εκδ. Μεταίχμιο.

Κατσέλης, Γ. (2015). Ο θησαυρός του Θεόφιλου. Αθήνα: Χριστάκης (εικ. Ν. Ανδρικόπουλος).

Κυνηγού-Φλάμπουρα, Μ. (1979). Θεόφιλος. Μαλαματένιος Αργαλειός κι ελεφαντένιο χτένι. Αθήνα: Εξάντας.

Λάππα, Τ. Ο αετός του Σουλίου, Μάρκος Μπότσαρης. Αθήνα: Πεχλιβανίδης, από τις Συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης.

Μαστρομιχαλάκη, Α. & Ζούρας, Π. (2020). Δυο φορές το '21. 21 Ήρωες και 21 Ηρωίδες της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Αθήνα: Εν Πλω.

Νιρβάνας, Π. Ζήσης, Δ., Κοντογιάννης, Δ. & Δαμασκηνός, Δ. (1930). Για την πατρίδα, Αναγνωστικό Στ' δημοτικού, Αθήνα: Δημητράκου (εξώφυλλο Λύτρα) από τις Συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης .

Τζαβάρα, Κ. (2010). Μαγικές διαδρομές στην Τέχνη. Θεόφιλος Χατζημιχαήλ. Θεσσαλονίκη: Διάπλους.

21+1 για το 1821, Συγγραφείς γράφουν, καλλιτέχνες εικονογραφούν_(συλλογικό έργο), (2020). Αθήνα: Εκδ. Παπαδόπουλος.

Για ενήλικες

Ελύτης Ο. (1996). Ο ζωγράφος Θεόφιλος, Αθήνα: Εκδόσεις Ύψιλον.

Μακρής Κ. (1998). Ο ζωγράφος Θεόφιλος στο Πήλιο, Έκδοση Δημοτικού Κέντρου Ιστορικών Ερευνών, Αρχείων και Εκθεμάτων Βόλου, Βόλος.

Παπαθεοδώρου Ν (2012). Ο ζωγράφος Θεόφιλος στις Μηλιές Πηλίου, νέα άγνωστα έργα του. Λάρισα:Θετταλός.

Παπαζαχαρίου Ζ. Ο άλλος Θεόφιλος. Αθήνα: Εκδόσεις Κάκτος.

Παππάς, Ε. (2018). Ο Αχμάκης. Αθήνα: Εν Πλω (μυθιστόρημα)

Παπασπύρου, Ν. (1998). Θεόφιλος Γ.Χ. Μιχαήλ. Θεσσαλονίκη: Ιανός.

Χατζηγιαννάκη, Α. (2007). Θεόφιλος. Αθήνα: Αδάμ Εκδοτική.

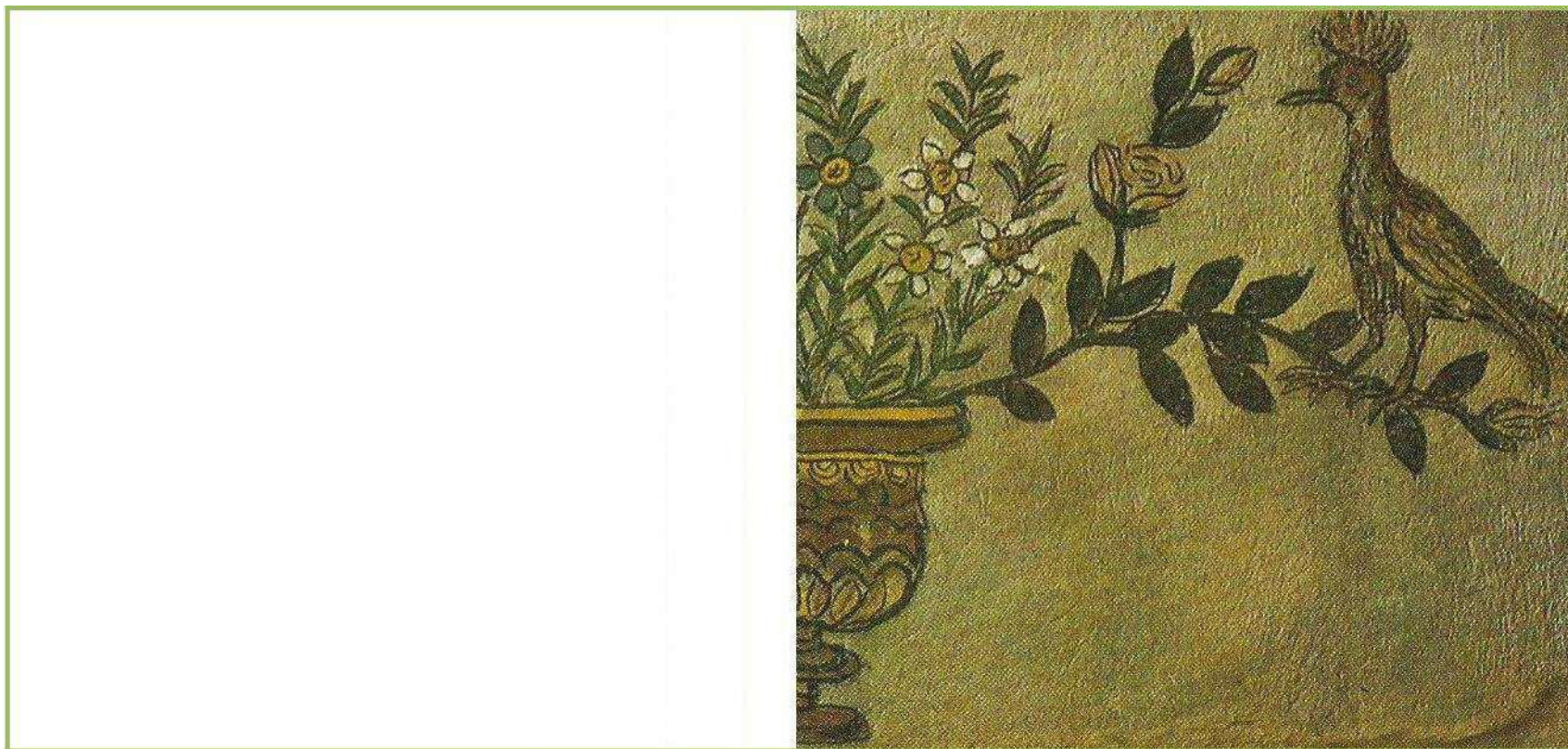
Παράρτημα

Ζωγράφισε το άλλο μισό από τον πίνακα με το δικό σου τρόπο.

Μπορείς να διακρίνεις τι υπάρχει;

Μην ξεχάσεις να προσθέσεις και τις δικές σου λεπτομέρειες!

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Ζωγράφισε το άλλο μισό από τον πίνακα με τον δικό σου τρόπο.

Μπορείς να θυμηθείς τι κρατούσε στο άλλο χέρι και να το ζωγραφίσεις;

Συνέχισε το φόντο. Πώς φαντάζεσαι το τοπίο από πίσω;

Μην ξεχάσεις να προσθέσεις και τις δικές σου λεπτομέρειες και να ζωγραφίσεις και την κορνίζα!

Τα έργα του Θεόφιλου μπερδεύτηκαν... Μπορείς τον βοηθήσεις και να χωρίσεις τα έργα του σε κατηγορίες;

Γράψε δίπλα από κάθε έργο το γράμμα στο οποίο αντιστοιχεί η κατηγορία ή κύκλωσε τα έργα με το αντίστοιχο χρώμα:

α. Τοπία

β. Σκηνές από την καθημερινή ζωή

γ. Σκηνές και ήρωες της ελληνικής επανάστασης του 1821

δ. μυθολογία και ιστορία

Κρυπτόλεξο

Ψάξε κάθετα και οριζόντια και βρες το όνομα του ζωγράφου και τους τρεις αγαπημένους του ήρωες της Επανάστασης.

A	Λ	Ο	Ε	P	T	B	Σ	Γ	Η	Ο	Γ
B	T	X	Δ	Υ	Φ	Δ	Δ	Π	Ο	Μ	Λ
K	Ω	Σ	Z	A	Z	I	P	Σ	P	Π	I
Γ	Φ	X	Γ	Λ	K	A	T	Γ	B	O	A
Σ	B	Ψ	T	H	Υ	K	Λ	P	T	T	Π
Θ	E	O	Φ	I	Λ	O	Σ	Λ	E	Σ	Γ
Π	A	E	Z	Δ	O	Σ	T	X	P	A	Z
P	Λ	Φ	Γ	Υ	Σ	B	O	Π	K	P	B
K	O	Λ	O	K	O	T	P	Ω	N	H	Σ
E	Λ	O	B	Π	I	Z	A	B	Δ	Σ	Λ

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

PROJECT

ΤΟ 1821 ΜΕΣΑ
ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ
ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης έμεινε γνωστός ως ο Γέρος του Μωριά. Ήταν 10 χρονών όταν πηγαίνοντας να πουλήσει ξύλα στην πόλη με το γαϊδουράκι του, κατά λάθος λέρωσε έναν Τούρκο. Ο Τούρκος τον χαστούκισε δυνατά και το μικρό παιδί ντροπιασμένο, ορκίστηκε εκδίκηση. Ανέβηκε, έτσι, στα βουνά κι έγινε κλέφτης.

Πήρε μέρος στην Επανάσταση του 1821 και σε πολλές μάχες. Στο Βαλτέτσι, στην Τριπολιτσά, στα Δερβενάκια. Βέβαια πέρασε πολλές πίκρες από την πατρίδα καθώς για ένα διάστημα τον είχαν κλείσει στη φυλακή στο Ναύπλιο. Ελευθερώθηκε όμως και έζησε μέχρι τα βαθιά του γεράματα στην Αθήνα.

Στις περισσότερες φωτογραφίες εικονίζεται με την περικεφαλαία του, την οποία είχε από τότε που υπηρετούσε στη Ζάκυνθο στον αγγλικό στρατό.

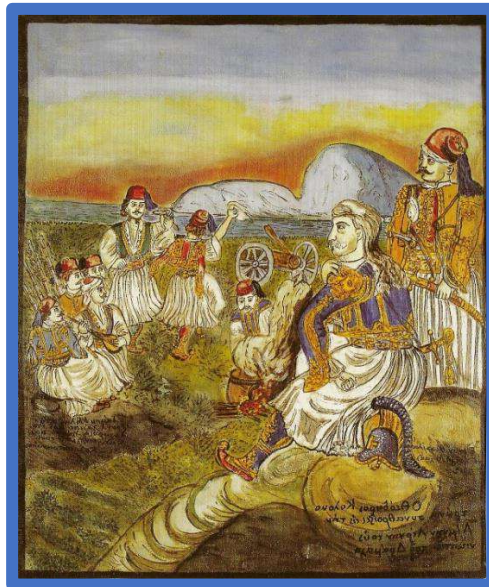
? Ξέρεις ότι;

★ Άλωση της Τριπολιτσάς

Από τις πιο ένδοξες στιγμές του Κολοκοτρώνη ήταν η άλωση της Τριπολιτσάς στις 23 Σεπτεμβρίου του 1821. Η επιτυχία ήταν πολύ μεγάλη καθώς η Τριπολιτσά (σημερινή Τρίπολη) ήταν το κέντρο της διοίκησης των Τούρκων στην Πελοπόννησο.

Μπορείτε να τη βρείτε στον χάρτη;

Για την επιτυχία αυτή γράφτηκαν πολλά Δημοτικά Τραγούδια.

★ Οπτικοακουστικό υλικό

🎵 Ακούστε ένα Δημοτικό τραγούδι αφιερωμένο στο μεγάλο αυτό γεγονός

Σαράντα παλικάρια (Τριπολίτικη παραλλαγή)

Ακούστε το εδώ <https://youtu.be/JGDxp67RlvI>

Σαράντα παλληκάρια
από τη Λε μωρ' απ' τη Λεβαδιά
πάνε για να πατήσουνε
την Τροπο , μωρ' την Τροπολιτσά
Στο δρόμο που πηγαίνανε γέροντα,
μωρ' γέροντ' απαντούν.
Ώρα καλή σου γέρο
καλώς τα τα, καλώς τα τα παιδιά.

Πού πάτε παλληκάρια
πού πάτε βρε, πού πάτε βρε παιδιά.
Πάμε για να πατήσουμε
την Τροπο, μωρ' την Τροπολιτσά

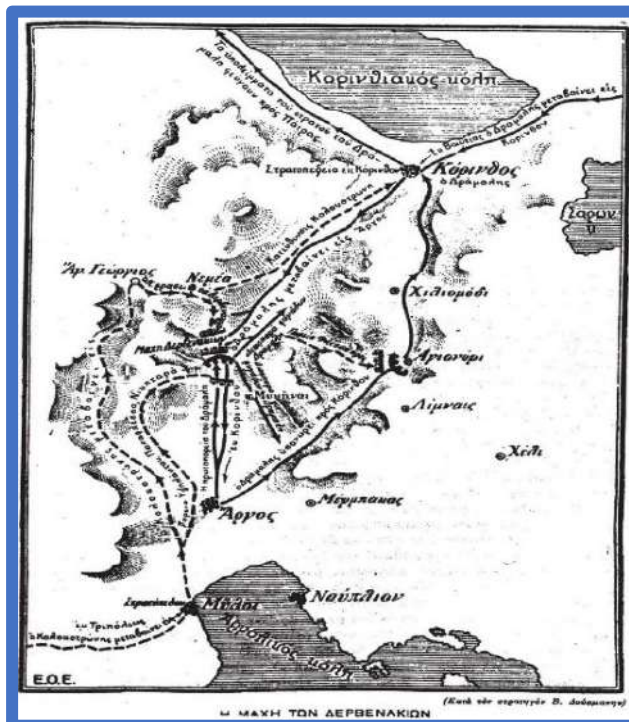
Δείτε την ταινία 40 παλικάρια <https://youtu.be/RPmJuKYBmZU>

? Ξέρεις ότι;

★ Μάχη στα Δερβενάκια

Άλλη μια ένδοξη στιγμή του αγώνα εκεί όπου φάνηκε η στρατιωτική ιδιοφυΐα του Κολοτρώνη ήταν τα Δερβενάκια.

Οι στρατιές των Τούρκων, με αρχηγό τον Δράμαλη, κατεβαίνουν να πνίξουν την Επανάσταση το 1822. Ο Κολοκοτρώνης τους περιμένει στα στενά των Δερβενακίων, μια πολύ στενή χαράδρα, κοντά στη Νεμέα της Πελοποννήσου και τους συντρίβει. Οι Τούρκοι έχασαν πολλούς άνδρες και ο ίδιος ο Δράμαλης πέθανε από τη στενοχώρια του. Στη μάχη διακρίθηκαν, εκτός από τον Κολοκοτρώνη, ο Δημήτριος Υψηλάντης, ο Παπαφλέσσας και ο Νικήτας Σταματελόπουλος, γνωστός ως Νικηταράς, που από τότε ονομάστηκε Τουρκοφάγος.

★ Μικρή ιστορία.

Πώς φαντάζονταν τον Κολοκοτρώνη;

-Κολοκοτρώννα! Κολοκοτρώννα!

Έτσι έλεγαν τα τουρκάκια, στα βάθη της Ασίας, και το αίμα τους επάγωνε. Η φαντασία τους τον έπλαθε τεράστιο γίγαντα με τρία μάτια. Το μεσιανό, πελώριο, επάνω από τη μύτη, στο μέτωπο. Τον ήθελαν τριχωτό σαν αρκούδα με φοβερά δόντια κάπρου, γυριστά, κοφτερά σαν χαντζάρια... (Απόσπασμα από Αναγνωστικό της ΣΤ τάξης του 1965 από τις Συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης).

 Και τώρα ας διασκεδάσουμε βλέποντας Καραγκιόζη! <https://youtu.be/5X9884hVlqQ>

 Δείτε τη δραματοποιημένη αναπαράσταση του Κολοκοτρώνη με τα πιο σημαντικά λόγια του Κολοκοτρώνη!

https://youtu.be/3_52n8FRP9Q

 Δείτε ένα απόσπασμα από ταινία με τα Δερβενάκια

https://youtu.be/8YX_5mwQ2Bs

**ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ

μέσα από τα μάτια του Θεόφιλου

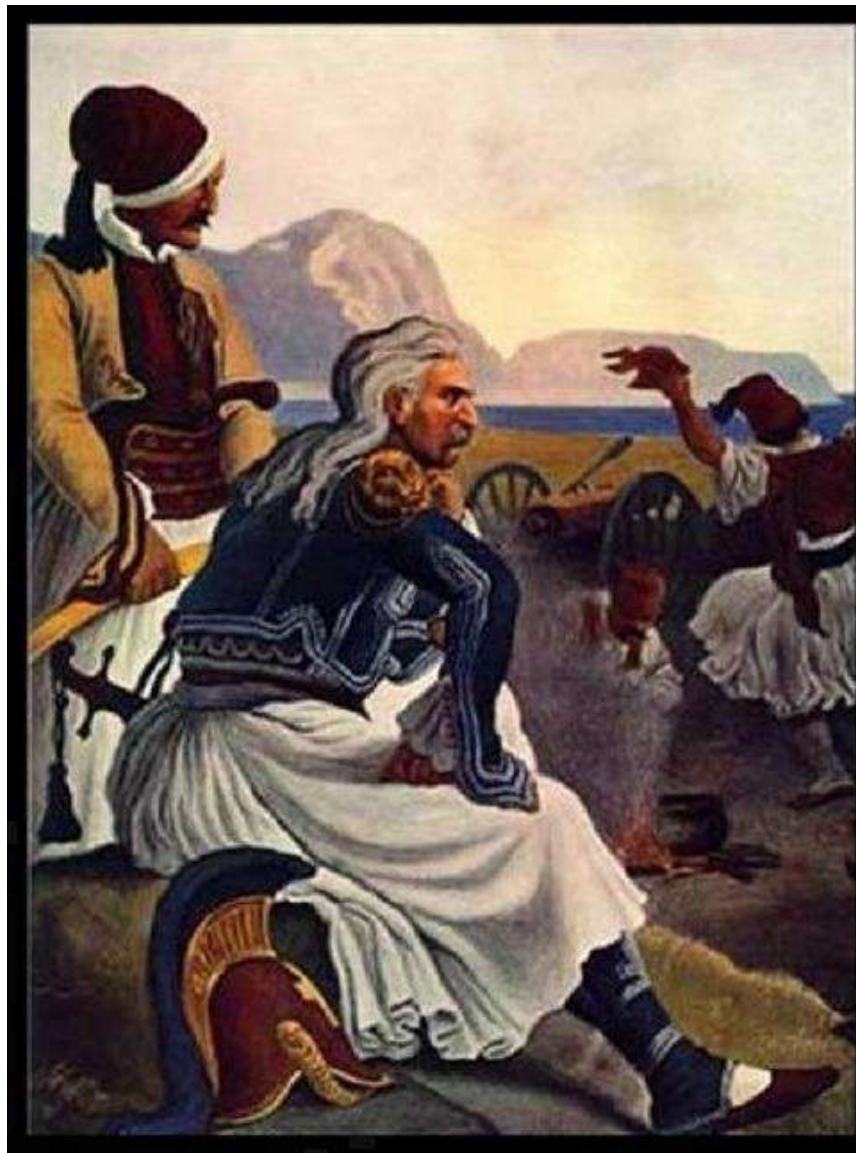
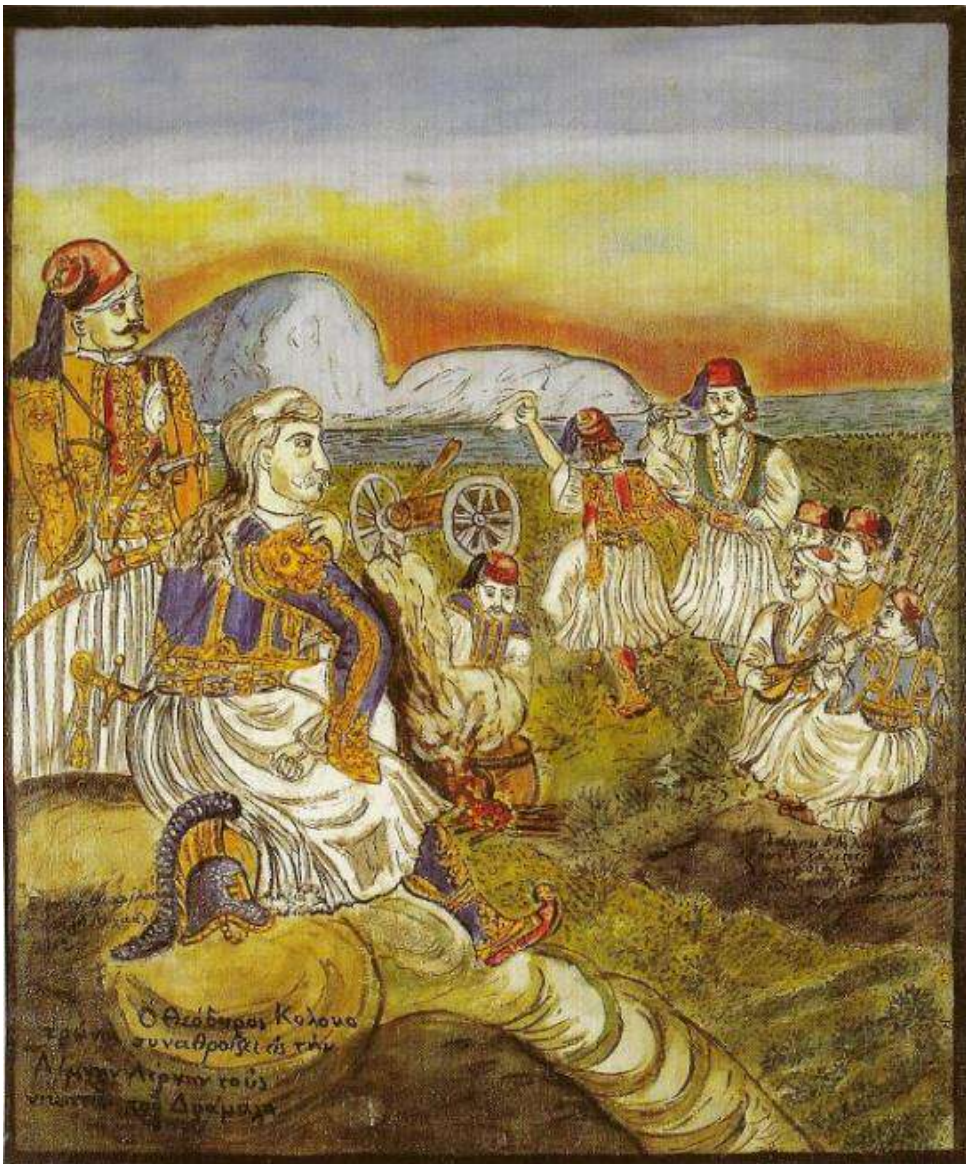

- Μπορείς να περιγράψεις τον πίνακα σε κάποιον που δεν τον έχει μπροστά του;
- Τι όπλα έχει στα χέρια του;
- Τι είναι το πρώτο πράγμα που σου τραβάει την προσοχή;

Αν ο Κολοκοτρώνης μιλούσε στον πίνακα
ποια θα ήταν τα λόγια του;

Θεόδωρος Κολοκοτρώνης

- Τι διαφορές έχουν οι δύο πίνακες;
- Τι ομοιότητες;
- Ποιον από τους δύο πιστεύεις ότι έχει ζωγραφίσει ο Θεόφιλος,

Θεόφιλος, Ο
Κολοκοτρώνης
παρατηρώντας

Peter Von Hess, Ο
Κολοκοτρώνης
παρατηρώντας

Παρατηρώ
και συγκρίνω!

Ο στρατηγός της Πελοποννήσου
Θεόδωρος Κολοκοτρώνης
εις τον κάμπον της Λίμνης Λέρνης
συναθροίζων τους νικητάς του Δράμαλη

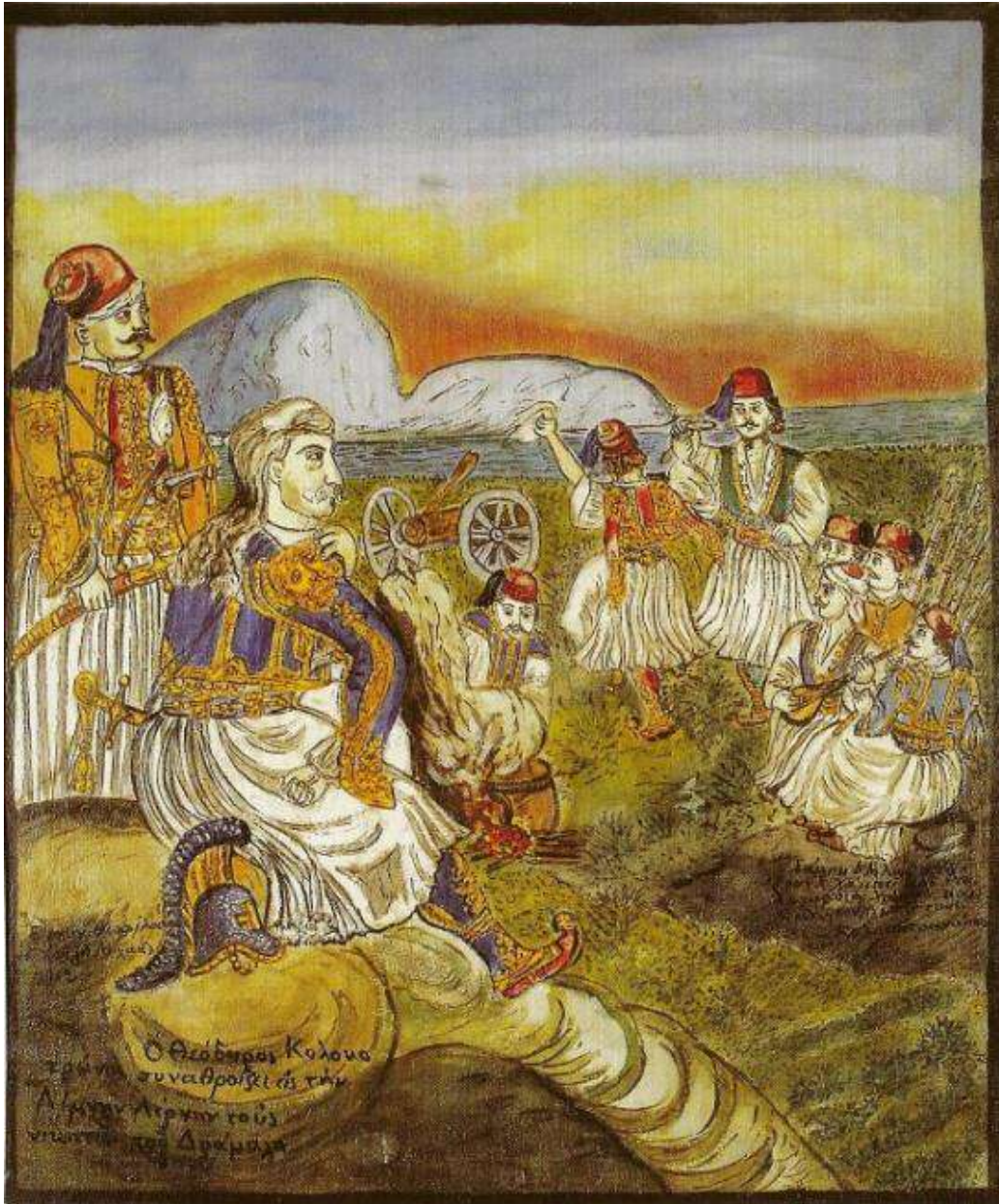

Δες πώς γιόρτασαν μετά τα
Δερβενάκια
<https://youtu.be/3gjwhu8YMso>

Λύνω το μυστήριο

Τον πίνακα προσεχτικά κοιτώντας,
Πολλές μορφές και πράγματα θα δεις,
Να εντοπίσεις πρέπει όμως
εκεί που τα όργανα παίζουν οι μουσικοί!

- Τι ομοιότητες υπάρχουν στους 2 πίνακες;
- Τι συναισθήματα σας δημιουργούνται;

Λύνω το μυστήριο
 Πάρτε τον φακό και γίνετε
 Ντετέκτιβς.
 Μπορείτε να βρείτε την
 περικεφαλαία
 του Κολοκοτρώνη στους πίνακες;

Ξέρεις πού βρίσκεται η περικεφαλαία του Κολοκοτρώνη;

Βρίσκεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο!
Αν μπορούσε να μιλήσει τι θα έλεγε;
Γράψε μια μικρή ιστορία με την περικεφαλαία αυτή!
Μπορείς μετά να τη ζωγραφίσεις!

Κάνε μια εξερεύνηση στη
σελίδα του
<https://www.nhmuseum.gr>

Εκεί θα τη βρεις!

Ξέρεις πού βρίσκεται αυτό το άγαλμα;

Μπροστά στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο και η πλατεία έχει το όνομά του. Πλατεία Κολοκοτρώνη!
Ο γλύπτης λέγεται Λάζαρος Σώχος

Το άγαλμα του Κολοκοτρώνη στην Τρίπολη!

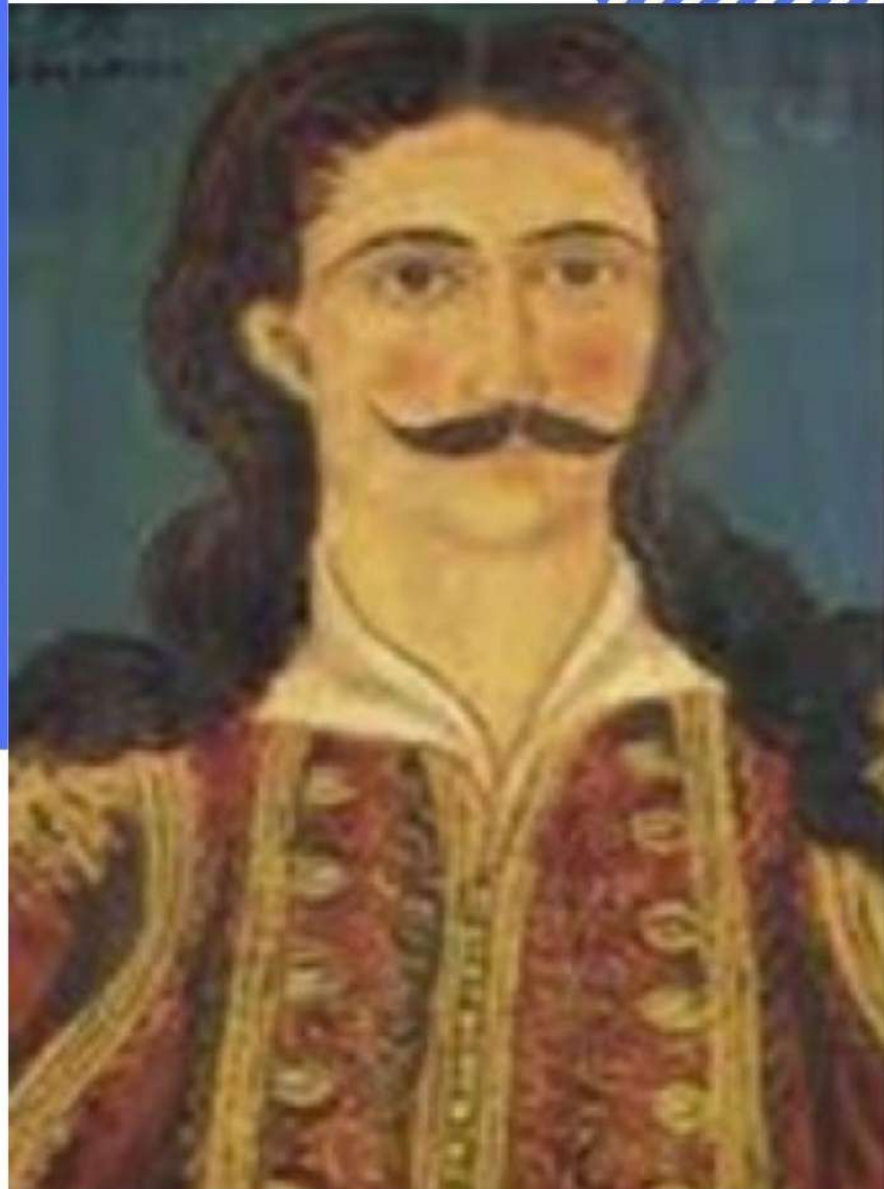

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ

PROJECT

ΤΟ 1821 ΜΕΣΑ
ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ
ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ

Το πραγματικό του όνομα ήταν Γραμματικός ή Μασσαβέτας. Από πολύ μικρός αγαπούσε τα γράμματα και την εκκλησία γι' αυτό η μητέρα του τον έστειλε μικρό σε μοναστήρι για να μάθει γράμματα. Εκεί χειροτονήθηκε Διάκος και γι' αυτό τον φώναζαν Διάκο. Έγινε κλέφτης, επειδή θέλησε να εκδικηθεί του Τούρκους που σκότωσαν τον πατέρα του και ένα από τα αδέρφια του. Πήγε στα Ιωάννινα στον Αλή Πασά και εκεί γνωρίστηκε με τον Οδυσσέα Ανδρούτσο. Με λίγα παλικάρια αντιστάθηκε στη γέφυρα της Αλαμάνας τους πολύ περισσότερους Τούρκους. Ο θάνατός του ήταν μαρτυρικός αλλά ηρωικός!

❓ Ξέρεις ότι;

★ Η γέφυρα της Αλαμάνας

Ο Διάκος δεν θέλησε να φύγει από τη θέση του στη γέφυρα της Αλαμάνας ενώ του το πρότειναν. Στη μάχη τραυματίστηκε και μεταφέρθηκε μπροστά στον Ομέρ Βρυώνη. Αυτός θαύμασε τη γενναιότητά του και θέλησε να του χαρίσει τη ζωή και να τον κάνει μάλιστα αξιωματικό του αρκεί να άλλαζε θρησκεία. Τότε ο Αθανάσιος Διάκος του είπε: «**Εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θε να πεθάνω**». Το αποτέλεσμα

ήταν την επόμενη μέρα να βρει μαρτυρικό θάνατο καθώς τον κάρφωσαν σε ένα κοντάρι.

Λέγεται ότι τα τελευταία του λόγια πριν πεθάνει (ήταν Άνοιξη, Απρίλιος 1821) ήταν τα εξής:

**«Για δεσ καιρό που διάλεξε ο χάρος να με πάρει, τώρα που ανθίζουν τα κλαριά
και βγάζει η γης χορτάρι».**

Δεν μπόρεσε ο γενναίος Αθανάσιος να δει ελεύθερη την πατρίδα του!

Το γεφύρι και η μάχη της Αλαμάνας, Ξέρα Γιάννα

★ **Οπτικοακουστικό υλικό:**

Δείτε μια σύντομη βιογραφία του

<https://youtu.be/U0elaPr3Oz8>

Ακούστε ένα Δημοτικό τραγούδι για τον Αθανάσιο Διάκο

https://youtu.be/FXSMcpSgT_8

Αθανάσιος Διάκος

Τρία πουλάκια κάθονταν στου Διάκου το ταμπούρι
το 'να τηράει τη Λειβαδιά και τ' άλλο το Ζητούνι,
το τρίτο το καλύτερο μοιρολογάει και λέει.

-Πολλή μαυρίλα πλάκωσε, μαύρη σαν καλιακούδα.
Μην ο Καλύβας έρχεται, μην ο Λεβεντογιάννης;
-Νουδ' ο Καλύβας έρχεται, νουδ' ο Λεβεντογιάννης.
Ομέρ Βρυώνης πλάκωσε με δεκαοχτώ χιλιάδες.

Ο Διάκος σαν τ' αγροίκησε πολύ του κακοφάνει.
Ψηλή φωνή εσήκωσε, τον πρώτο του φωνάζει.
-Τον ταϊφά μου σύναξε, μάσε τα παλικάρια,
δώσ' τους μπαρούτη περισσή και βόλια με τις χούφτες,
γλήγορα και να πιάσουμε κάτω την Αλαμάνα,
που 'ναι ταμπούρια δυνατά κι όμορφα μετερίζια.

Παίρνουνε τ' αλαφρά σπαθιά και τα βαριά τουφέκια,
στην Αλαμάνα φτάνουνε και πιάνουν τα ταμπούρια.
-Καρδιά παιδιά μου, φώναξε, παιδιά, μη φοβηθείτε!
Σταθείτε αντρεία σαν Έλληνες και σα Γραικοί σταθείτε!

Ακούστε και ένα άλλο δημοτικό τραγούδι για τον Αθανάσιο Διάκο

<https://youtu.be/l8ipfTujRsw>

★ Ερωτήσεις:

Σε ποια περιοχή βρήκε μαρτυρικό θάνατο; Μπορείτε να τη βρείτε στον χάρτη;
Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την εφαρμογή της Google Earth.

Τι επάγγελμα είχε προτού γίνει «κλέφτης»;

Μαζί με ποιον άλλο ήρωα της Επανάστασης συνδέθηκε;

Ποιο τραγούδι έχει γραφτεί γι' αυτόν;

Και τώρα ας διασκεδάσουμε βλέποντας Καραγκιόζη! <https://youtu.be/oaE1lr3cn2Q>

**ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΔΙΑΚΟΣ

μέσα από τα μάτια του Θεόφιλου

Κοιτώντας από την κλειδαρότρυπα...

Μπορείς να
καταλάβεις ποιος είναι;

Τι άλλο μπορεί να
υπάρχει εκεί;

- Γιατί ο Θεόφιλος έδωσε αυτόν τον τίτλο στον πίνακά του;
- Μπορείς να περιγράψεις τον πίνακα σε κάποιον που δεν τον έχει μπροστά του;
- Τι φοράει; Πώς τη λένε αυτή την ενδυμασία;
- Πώς τα λένε τα παπούτσια που φοράει;
- Τι όπλα έχει στα χέρια του;
- Τι είναι το πρώτο πράγμα που σου τραβάει την προσοχή;

Ο ήρωας Αθανάσιος Διάκος
ο μάρτυς του ελληνικού αγώνος

Παρατηρώ
και απαντώ!

Ο Αθανάσιος Διάκος

- Τι διαφορές έχουν οι δύο πίνακες;
- Τι ομοιότητες;
- Τι χρώματα υπάρχουν και στους δύο πίνακες;
- Τι εποχή νομίζεις ότι είναι; Από πού το καταλαβαίνεις;

Παρατηρώ
και συγκρίνω!

Ο ήρωας Αθανάσιος Διάκος το 1821

- Γιατί ο Θεόφιλος δίνει αυτό τον τίτλο στον πίνακά του;
- Τι διαφορές έχει με τους άλλους;
- Μπορείς να εντοπίσεις πόσα όπλα έχει ο Αθανάσιος Διάκος στο έργο αυτό;

Σύγκρινε τους τρεις πίνακες!

Πού μοιάζουν και πού διαφέρουν;

Δώσε δικούς σου τίτλους; Ποιον από τους τρεις θα ήθελες στο δωμάτιό σου; Γιατί;

Τα... μουστάκια έφυγαν από τη θέση τους!

Γίνονται Μικρός Ντετέκτιβ!

Μπορείς να βρεις σε ποιον πίνακα ανήκει το καθένα; (Θα σε βοηθήσει αν παρατηρήσεις προς τα πού κοιτάει το κάθε κεφάλι αλλά και τα χρώματα που έχει ο κάθε πίνακας)

Τα δύο αυτά έργα απεικονίζουν το ίδιο θέμα αλλά με πολύ διαφορετικό τρόπο.

Σύγκρινε τα έργα και προσπάθησε να βρεις ομοιότητες και διαφορές.

Σύγκρινε τις δύο φορεσιές.

Ποιο από τα δυο έργα μοιάζει πιο αληθινό (ρεαλιστικό);

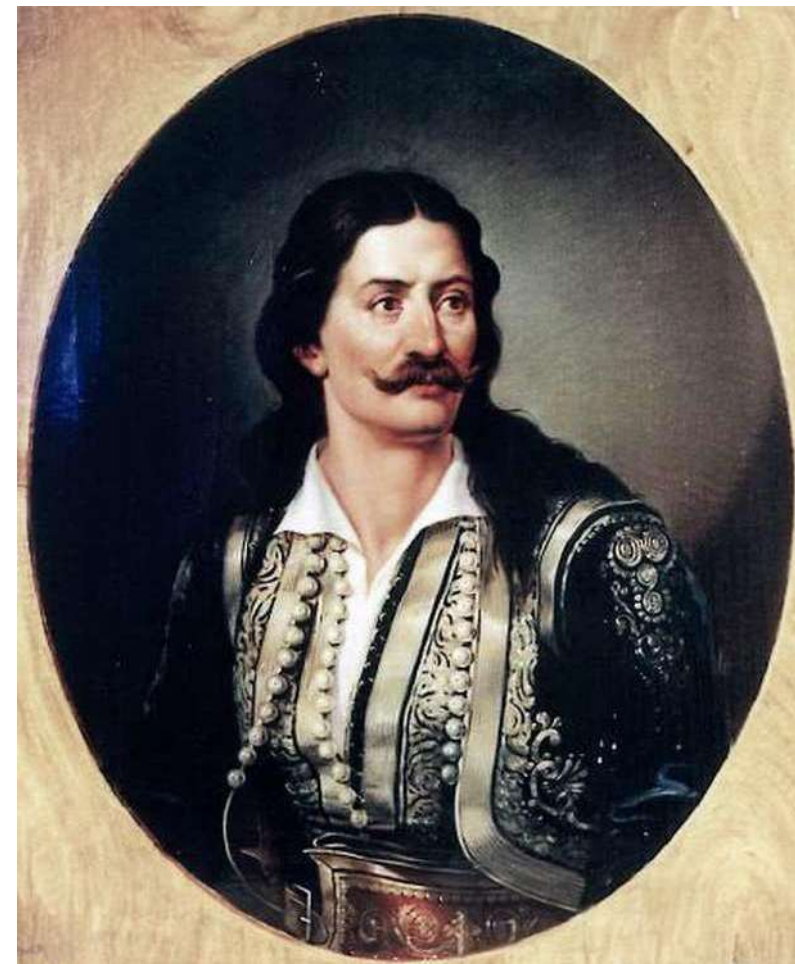
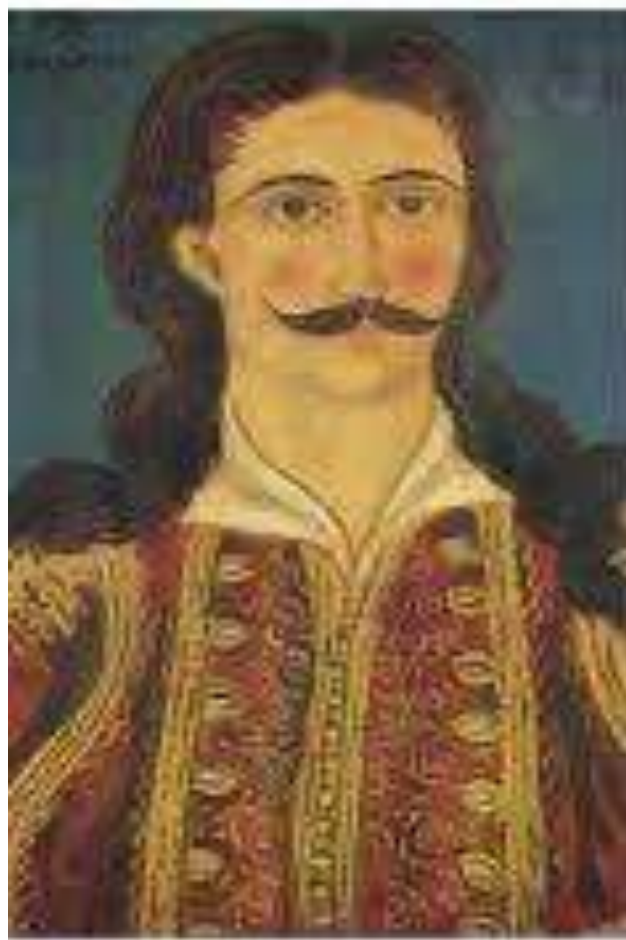
J. Sherer, Αγωνιστής του 1821

Τα δύο αυτά έργα απεικονίζουν το ίδιο θέμα αλλά με πολύ διαφορετικό τρόπο.

Σύγκρινε τα έργα και προσπάθησε να βρεις ομοιότητες και διαφορές.

Σύγκρινε τα χρώματα που κυριαρχούν σε κάθε πίνακα.

Παρατήρησε το βλέμμα. Πώς θα το περιέγραφες;

Τσόκος Διονύσιος, Αθανάσιος Διάκος

Ζωγράφισε το άλλο μισό από τον πίνακα με τον δικό σου τρόπο.

Μπορείς να θυμηθείς τι κρατούσε στο άλλο χέρι και να το ζωγραφίσεις;

Συνέχισε το φόντο. Πώς φαντάζεσαι το τοπίο από πίσω;

Μην ξεχάσεις να προσθέσεις και τις δικές σου λεπτομέρειες και να ζωγραφίσεις και την κορνίζα!

Ώρα για ζωγραφική!

Μπορείς να βρεις το φύλλο εργασίας εδώ:

<https://ekedisi.gr/wp-content/uploads/2021/03/Ζωγραφίζω-το-άλλο-μισό-του-πίνακα-Αθανάσιος-Διάκος-1.pdf>

Ήξερες ότι ο Θεόφιλος όταν ζωγράφιζε άκουγε και τραγουδούσε δημοτικά τραγούδια;

Μπορείς να ακούσεις ένα δημοτικό τραγούδι για τον Αθανάσιο Διάκο εδώ:

<https://youtu.be/l8ipfTujRsw>

Μπορείς να βρεις άλλα δημοτικά τραγούδια;

Ποια δημοτικά τραγούδια λέγονται κλέφτικα; Γιατί;

Ώρα για μουσική!

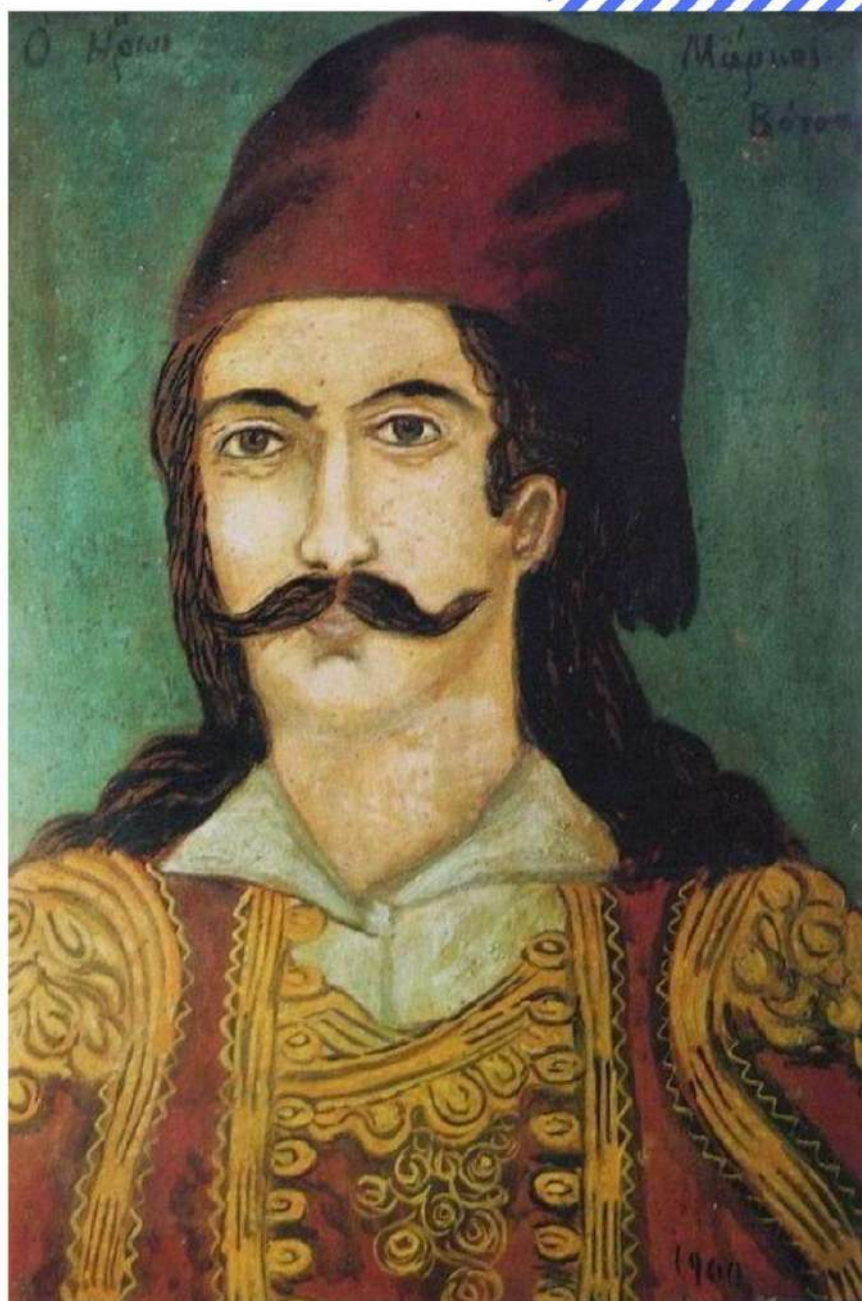

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

PROJECT

ΤΟ 1821 ΜΕΣΑ
ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ
ΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ

Ο Μάρκος Μπότσαρης γεννήθηκε στο ηρωικό Σούλι και ήταν γιος του Κίτσου Μπότσαρη. Όταν ο Αλή Πασάς κατέλαβε το Σούλι όλη η οικογένεια πήγε στην Κέρκυρα. Υπηρέτησε στον Γαλλικό στρατό και έγινε αξιωματικός. Επέστρεψε και υπηρέτησε στον στρατό του Αλή Πασά που πολεμούσε τότε τον Σουλτάνο.

Πολέμησε στην 1^η Πολιορκία του Μεσολογγίου και ήταν μεγάλη η προσφορά του στη νίκη.

Όταν οι Τούρκοι προσπαθούσαν να κατέβουν με πολύ στρατό προς τη Στερεά Ελλάδα με μόνο 350 άνδρες επιτέθηκε στο στρατό των 4000 Τουρκαλβανών του Μουσταή Πασά στο Κεφαλόβρυσο. Δυστυχώς στη μάχη τραυματίστηκε σοβαρά και πέθανε ηρωικά. Λένε πως πριν ξεψυχήσει πρόλαβε να πει **«Αδέλφια, με θάρσεσαν»**.

? Ξέρεις ότι; Μικρή Ιστορία!

★ Το φιλί του Μάρκου

«Στον πόλεμο του Κεφαλόβρυσου, όπου σκοτώθηκε ο Μάρκος Μπότσαρης, είχε στείλει κι ο Καραϊσκάκης ένα μικρό σώμα, αυτός όμως δεν έλαβε μέρος, γιατί ήταν άρρωστος στο μοναστήρι του Προυσού... Σηκώθηκε τότε ο Καραϊσκάκης από το κρεβάτι και πήγε σέρνοντας και φίλησε με δάκρια το νεκρό του Μάρκου και είπε:

«΄Αμποτε, ήρωα Μάρκο, κι εγώ από τέτοιο θάνατο, να πάω.. Και πήγε αληθινά όπως ευχήθηκε...»

(Από το παλιό αναγνωστικό της ΣΤ Δημοτικού του 1930, Για την πατρίδα, από τις Συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης) .

? Ξέρεις ότι; Μικρή Ιστορία!

★ Πώς έμαθε τα γράμματα ο Μάρκος Μπότσαρης;

...Ο μικρός Μάρκος βυθίστηκε στις αναμνήσεις του. Ο λογισμός του τώρα τον έφερε στον Σαμουήλ. Θυμήθηκε όταν τον πρωτοπήγε η Λένω, η αδελφή του, στην Αγία Παρασκευή στο Κούγκι, για να τον παραδώσει στον καλόγερο τον Σαμουήλ, να τον μάθει γράμματα μαζί με τ' άλλα Σουλιωτόπουλα. Πόση εντύπωση του είχε κάνει ο ξερακιανός αυτός καλόγερος με τα μακριά γένια και την ασκητική του μορφή... Αυτός τον έμαθε γράμματα. Κάθε αυγή μαζί με άλλα παιδιά πήγαιναν στο Κούγκι και μέσα στην εκκλησιά της 'Αγια-Παρασκευής τους μάθαινε ο Σαμουήλ να διαβάζουν και να γράφουν. Έμαθε να διαβάζει στο Ψαλτήρι του Δαβίδι, και στο Οκτώηχο του Δαμασκηνού. Όσο για να γράφει, τα πρώτα του γράμματα τα μάθαινε γράφοντας με ξύλο πάνω στην άμμο. Κι ήταν πρώτος στα γράμματα απ' όλους. Τόσο, που δέκα χρονών, τον έβαζε ο παπα-Ζήκος τις Κυριακές και διάβαζε στην εκκλησιά τον Απόστολο.. Ας ήταν καλά ο Σαμουήλ που βρέθηκε στο Σούλι να δασκαλέψει στα γράμματα τόσα παιδιά.. (Απόσπασμα από το βιβλίο Τ. Λάππα, Ο αετός του Σουλίου, Μάρκος Μπότσαρης, Αθήνα: Πεχλιβανίδης, από τις Συλλογές του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης).

? Ξέρεις ότι;

Η κηδεία του έγινε με μεγάλες τιμές. Τις περιγράφει ο Γάλλος Φιλέλληνας Πουκεβίλ. Μπροστά ήταν αιχμάλωτοι, άφθονα λάφυρα ενώ ο νεκρός ήταν καλυμμένος με γαλάζια χλαμύδα.

- ★ Ο Σολωμός έγραψε ποίημα προς τιμή του αλλά και πολλοί ξένοι ποιητές και συγγραφείς έγραψαν για τον Μάρκο Μπότσαρη. Γράφτηκε όπερα με το όνομά του από τον Παύλο Καρρέρ και η Γαλλία τον τίμησε το 1911 δίνοντας σε ένα παρισινό μετρό το όνομά του («Botzaris»). Ο Αμερικανός φιλέλληνας ποιητής Fitz-Green Halleck έγραψε ποίημα με τίτλο «Marco Bozzaris. Διαβάστε ένα μικρό απόσπασμα:

Μπότσαρη! με τους χλιοτραγουδισμένους γενναίους

που γέννησε η Ελλάδα στα χρόνια της δόξας της

Ξεκουράσου – δεν υπάρχει πιο περήφανος τάφος,

Τέτοια δόξα γνώρισε ο Μάρκος Μπότσαρης.

- ★ Το 1858 ο ζακυνθινός συνθέτης Παύλος Καρρέρ παρουσίασε την όπερα «Μάρκος Μπότσαρης».

🎵 Ακούστε ένα απόσπασμα <https://youtu.be/XAOLLRrtt3E>

Οπτικοακουστικό υλικό

Δείτε ένα βίντεο για τον Μάρκο Μπότσαρη στην Εκπαιδευτική Ραδιοτηλεόραση

<https://youtu.be/XcRg5Pz8cG8>

Ακούστε το Κλέφτικο δημοτικό τραγούδι για τον Μάρκο Μπότσαρη

<https://youtu.be/7CpzCKhjPbU>

Θρήνος μεγάλος έγινε μέσα στο Μεσολόγγι

το Μάρκο παν, παιδιά μ', στην εκκλησιά.

Το Μάρκο παν στην εκκλησιά, το Μάρκο παν στον τάφο

΄ξήντα παπάδες παν, παιδιά μ', μπροστά.

Αέρας τα φυσάει τα πλατανόφυλλα

Θεός να τα φυλάει τα Ελληνόπουλα.

★ Ερωτήσεις:

Πού γεννήθηκε ο Μάρκος Μπότσαρης; Μπορείς να βρεις την περιοχή στον χάρτη;

Ποιος ήταν δάσκαλός του;

Σε ποια μάχη έχασε τη ζωή του;

Ποιος άλλος μεγάλος ήρωας τον θαύμασε;

**ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

ΜΑΡΚΟΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

μέσα από τα μάτια του Θεόφилου

- Μπορείς να περιγράψεις τον πίνακα σε κάποιον που δεν τον έχει μπροστά του;
- Τι είναι το πορτρέτο;
- Πώς το λένε αυτό που φοράει στο κεφάλι;
- Τι έκφραση έχει στο πρόσωπό του;
- Τι είναι το πρώτο πράγμα που σου τραβάει την προσοχή;

Παρατηρώ
και απαντώ!

Ο ήρωας Μάρκος Μπότσαρης

- Πού πιστεύεις ότι είναι ζωγραφισμένη αυτή η εικόνα;
- Πώς λέγονται οι εικόνες που είναι ζωγραφισμένες σε τοίχο;
- Μπορείς να φανταστείς ποιο είναι το μέγεθός της;
- Γιατί τα χρώματα είναι τόσο αχνά;
- Τι μπορεί να έχει συμβεί;

Παρατηρώ
και απαντώ!

Ο ήρωας Μάρκος Μπότσαρης
μαχόμενος, (από τοιχογραφία)

- Πού πιστεύεις ότι είναι ζωγραφισμένη αυτή η εικόνα;
- Μπορείς να περιγράψεις τι συμβαίνει;

Ξέρεις ότι οι ζωγράφοι ζωγραφίζουν και σε άλλα υλικά εκτός από χαρτί και καμβά; Τα υλικά αυτά μπορεί να είναι ξύλο, σοβάς, πέτρες ή διάφορα αντικείμενα όπως μπαούλα και πολλά άλλα!

Ο ήρωας Μάρκος Βότσαρης
το 1823 (σε ξύλινη κασέλα)

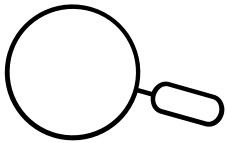

Παρατήρησε τον πίνακα:

- Τι έχουν ίδιο και τι διαφορετικό οι 3 μορφές;
- Πώς θα περιέγραφες τα ρούχα τους;
- Τι κρατάνε;

Μάρκος Μπότσαρης,
Οδυσσέας Ανδρούτσος, Αθανάσιος
Διάκος

**Λύνω το μυστήριο Γίνομαι
Μικρός Ντετέκτιβ!**
Όλοι οι πίνακες έχουν το ίδιο
θέμα.
Ποιον όμως έχει ζωγραφίσει ο
Θεόφιλος; Από πού το κατάλαβες;

Παρατηρώ
και συγκρίνω!

- Πώς απέδωσαν το ίδιο θέμα, διαφορετικοί καλλιτέχνες;
- Τι ομοιότητες και τι διαφορές παρατηρείς;

Παρατηρώ
και συγκρίνω!

Ο θάνατος του Μάρκου Μπότσαρη

Ανώνυμος, Θάνατος του Μπότσαρη

Ανώνυμος, Θάνατος του Μπότσαρη»

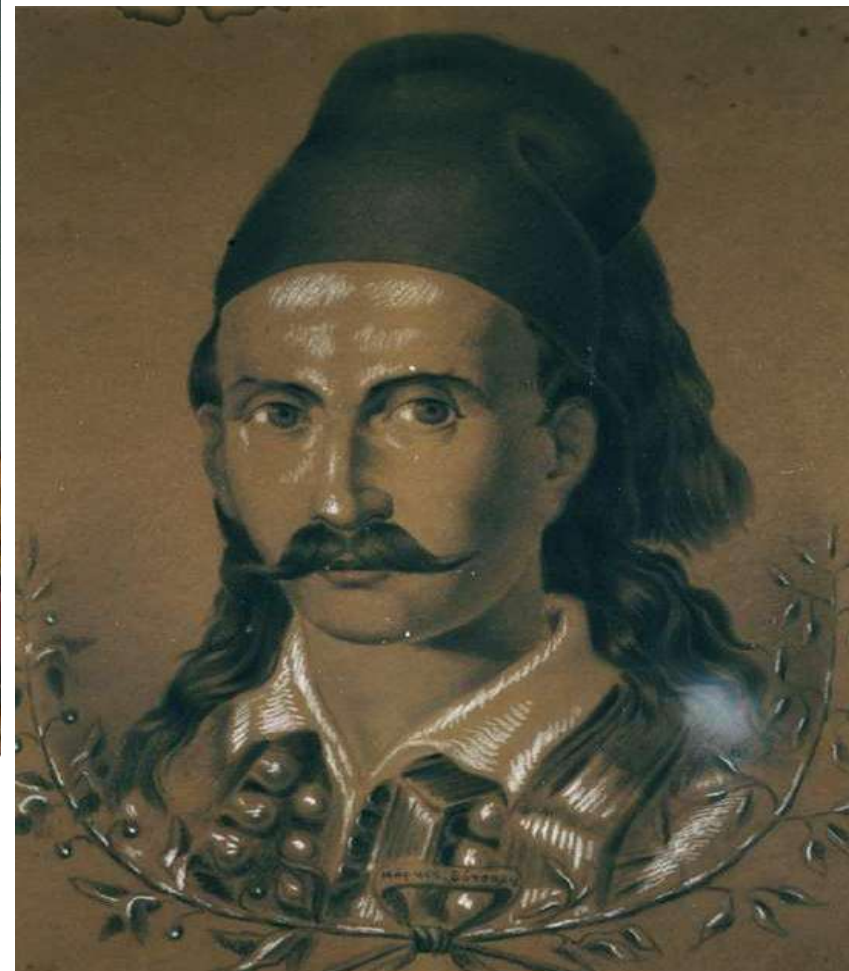
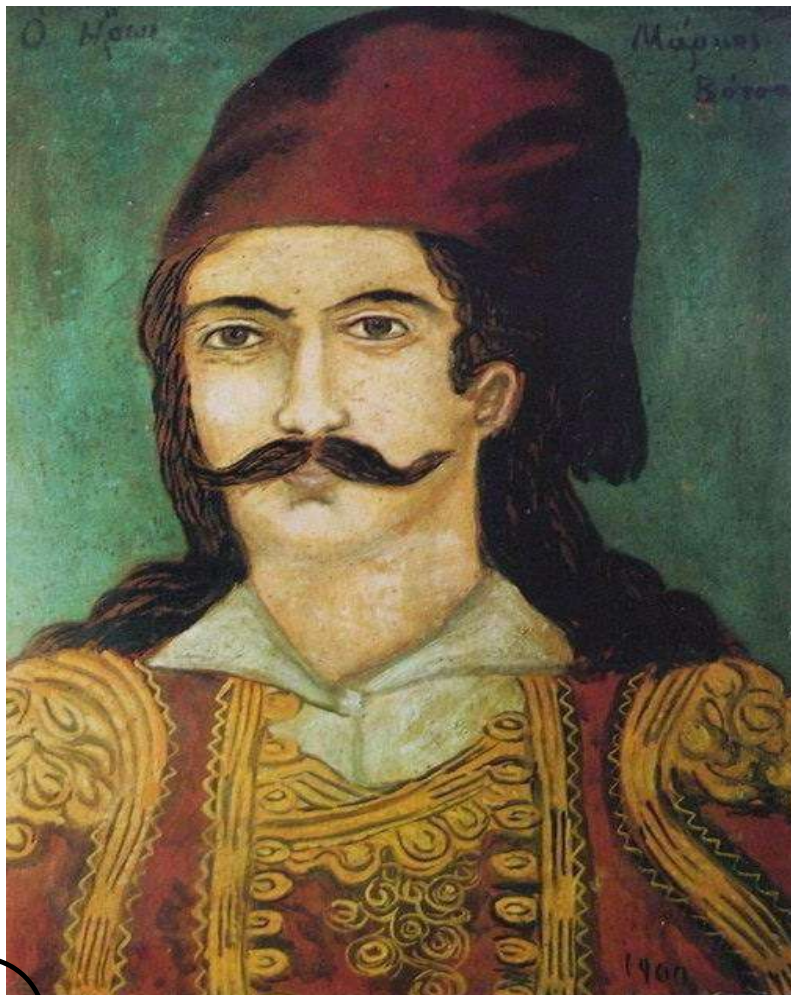
Τσόκος Διονύσιος, «Ο θάνατος του Μάρκου Μπότσαρη»

Οι δύο προσωπογραφίες
απεικονίζουν το ίδιο θέμα
αλλά με διαφορετικό
τρόπο.

Σύγκρινε τα έργα και προσπάθησε να
βρεις ομοιότητες και διαφορές.

Μπορείς να εντοπίσεις ποιο από τα
δύο έχει ζωγραφίσει ο Θεόφιλος;

Παρατήρησε το βλέμμα. Πώς θα το
περιέγραφες;

**ΜΟΥΣΕΙΟ
ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ**
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ
& ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

© Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης του ΕΚΕΔΙΣΥ

Έτος έκδοσης: 2021

ISBN: 978-618-5458-09-6